

Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Postadres

Gemeente Nijmegen
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Bezoekadres

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen

T 14 024
nijmegen.nl

Contactpersoon

Siri Nouws
s.nouws@nijmegen.nl
T 024 – 329 0629656016

Ons kenmerk

E24.001257

Datum 26 maart 2024
Onderwerp Ontwikkelingen BUIG

Geachte leden van de raad,

Aanleiding

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft 1 oktober het definitieve BUIG (Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten) budget 2023 en het voorlopige BUIG budget 2024 bekend gemaakt. Hierin zien we veranderingen voor onze gemeente. Middels deze brief informeren we u hierover.

Samenvatting

De gemeente Nijmegen ontvangt een budget van het Rijk om uitkeringen te kunnen bekostigen. Dit budget is een gebundelde uitkering, genaamd BUIG. Het BUIG budget is een bundeling van de uitkeringen Participatiewet (PW), Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW), Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ), Bijstand voor zelfstandigen (Bbz) en een budget voor inzet loonkostensubsidie.

Er is landelijk één macrobudget BUIG. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid hanteert voor de grotere gemeenten (>40.000 inwoners) een objectief verdeelmodel, om per gemeente het budgetaandeel uit dit macrobudget te berekenen. In de laatste bekendmaking van het ministerie is het budgetaandeel voor Nijmegen voor 2024 bekend gemaakt. We zien hier een daling van het budgetaandeel t.o.v. 2023 en brengt financiële consequenties met zich mee. Deze financiële consequenties zijn echter nog niet met zekerheid vast te stellen. Mede doordat het landelijk macrobudget nog meerdere malen kan worden bijgesteld door het ministerie in 2024.

Een gemeente die een tekort realiseert op het BUIG budget, moet dit tekort in eerste instantie zelf opvangen. Op basis van de laatste ramingen moeten we concluderen dat de gemeente Nijmegen –net als in de afgelopen jaren- een nadeelgemeente blijft. Dit betekent dat Nijmegen onvoldoende Rijksuitkering ontvangt om de uitgaven op BUIG te kunnen dekken. Overschrijden de uitgaven de inkomsten met een bepaald percentage, dan kan er een beroep gedaan worden op de vangnetregeling van het Rijk. Hierbij wordt een gemeente dan deels gecompenseerd. Of we in 2024 een beroep moeten en kunnen doen op de vangnetregeling is nu nog niet te zeggen. Voor 2024 verwachten we een tekort op de

programmabegroting Werk en Inkomen. Onze invloed op het BUIG budget is beperkt, we zijn afhankelijk van het Rijk welke BUIG budgetten worden vastgesteld.

BUIG

BUIG is een bundeling van budgetten voor bijstandsuitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, Bbz en een budget voor loonkostensubsidie). Er wordt door het ministerie op drie momenten gerapporteerd over deze budgetten.

In de laatste bekendmaking is het definitieve budget voor 2023 vastgesteld, en het voorlopige budget van 2024 met bijbehorend budgetaandeel. Voor 2023 zijn we zeker van deze inkomsten (zie bijlage 1 voor meer uitleg en de bijbehorende cijfers). Het gerealiseerde resultaat op de Rijksuitkering BUIG bedroeg in 2023 - € 2,9 miljoen (nadelig).

Wat daarnaast bij de laatste bekendmaking is vastgesteld, is het budgetaandeel 2024 van Nijmegen in het (landelijke) macrobudget BUIG. Het budget BUIG dat een gemeente ontvangt, wordt uitgedrukt in een percentage van het macrobudget. Dit budgetaandeel staat vast voor geheel 2024. Het budgetaandeel van Nijmegen in het macrobudget daalt ten opzichte van 2023, wat een forse financiële consequentie met zich meebrengt. Voor 2024 kunnen er echter nog flinke veranderingen optreden gedurende het jaar. Het landelijke macrobudget, kan namelijk nog meerdere malen worden bijgesteld gedurende 2024. Dit zorgt voor fluctuaties in het BUIG budget wat gemeente Nijmegen uiteindelijk ontvangt. Het budgetaandeel 2024 (uitgedrukt in een percentage) blijft echter constant.

Zowel aan de ontvangstenkant als aan de uitgavenkant zijn er veel variabelen die het lastig maken om een betrouwbare (meerjaren)prognose te maken. Er zijn heel veel factoren die hierin een beperkende factor spelen, zoals de ontwikkeling van het macrobudget, de hoogte van het budgetaandeel (%), de ontwikkelingen van de klantenaantallen (in-en uitstroom), de inzet van de loonkostensubsidies, de inning van de openstaande vorderingen en het percentage voorziening debiteuren (jaarlijks eind van het jaar geactualiseerd).

Enerzijds hebben we te maken met de verwachte uitgaven BUIG ten opzichte van de Rijksuitkering BUIG, anderzijds de verwachte uitgaven ten opzichte van de programmabegroting Werk en Inkomen. Dit lichten we hieronder verder toe.

Wat betekent dit voor de gemeentelijke uitgaven tov de Rijksuitkering BUIG?

Het gerealiseerde resultaat op de Rijksuitkering BUIG bedroeg in 2023 - € 2,9 miljoen (nadelig). Het tekort op het BUIG budget zal naar verwachting vanaf 2024 gaan toenemen. Voor de meerjarenprognose BUIG hebben we mede gebruik gemaakt van het prognosemodel van Inergy (LIAS BUIG). We zien dat de tekorten ten opzichte van de verwachte Rijksontvangsten vanaf 2024 gaan toenemen van ongeveer € 8,7 miljoen euro in 2024 naar € 9,6 miljoen in 2027 (zie bijlage 2). Een deel van het tekort wordt 'gedempt' door een positief beroep op de vangnetregeling vanuit het Rijk.

Op basis van deze ramingen moeten we concluderen dat de gemeente Nijmegen –net als in de afgelopen jaren- een nadeelgemeente blijft. Dit betekent dat Nijmegen onvoldoende Rijksuitkering ontvangt om de uitgaven op BUIG te kunnen dekken.

Wat betekent dit voor de uitgaven tov de gemeentelijke programmabegroting?

De programmabegroting Werk en Inkomen is gebaseerd en herijkt op het masterplan BUIG (in 2018 vastgesteld door de raad, omdat nadeel op BUIG structureel van aard werd geacht). Afwijkingen ten opzichte van de gemeentelijke programmabegroting muteren op de saldireserve en worden met de jaarrekening toegelicht. In 2024 verwachten we een nadelig resultaat van € 3,2 miljoen (na positief beroep op vangnetregeling) Het verwachte tekort op de begroting loopt in de jaren daarna op tot € 4,0 miljoen in 2027 (zie bijlage 3). Het is echter lastig om een betrouwbare meerjarenprognose te geven, vanwege vele onvoorspelbare factoren (zie uitleg hierboven), waaronder het budgetaandeel dat elk jaar wijzigt.

Het BUIG-verdeelmodel

Het BUIG-verdeelmodel wordt gebruikt door het ministerie van SZW om het landelijke geld voor de bijstandsuitkeringen te verdelen over gemeenten. Het model beoogt een objectief verdeelmodel te zijn¹. Het model verdeelt het macrobudget over gemeenten en veronderstelt dat alle gemeenten in principe voldoende BUIG-middelen krijgen door middel van objectieve maatstaven die jaarlijks worden geactualiseerd. Nijmegen (en vele andere gemeenten) heeft al een aantal jaren te maken met meer uitgaven dan inkomsten en raamt een tekort in de begroting. Nijmegen is dus een zogenaamde “nadeelgemeente”. Op de inkomsten van BUIG hebben wij nauwelijks tot geen invloed. In bijlage 4 wordt de actualisatie van het model verder toegelicht en in bijlage 5 wordt een historisch overzicht geschetst.

Divosa onderschrijft de beperkingen van dit gehanteerde model. Het Rijk staat op het standpunt dat het model ondertussen uitontwikkeld is. Momenteel is het ministerie van SZW opnieuw in gesprek met de VNG en een aantal gemeenten (waaronder nadeelgemeenten) over de grote verschillen in uitgaven en inkomsten en wat hier mogelijke oplossingen voor zijn. Op korte termijn worden hier echter geen grote veranderingen voor verwacht. We volgen deze ontwikkelingen op de voet en trekken hierin samen op met Arnhem (ook “nadeelgemeente”).

Duiding, wat betekent dit nu?

- Een gemeente die een tekort realiseert op het BUIG budget, moet dit tekort zelf opvangen. Wij hebben begroot dat de BUIG-middelen die we van het Rijk krijgen onvoldoende zijn voor de bijbehorende lasten. Nijmegen is al –met uitzondering van het jaar 2021- een nadeelgemeente. Dit betekent dat het Rijksbudget BUIG ontoereikend was/is om de netto lasten (saldo van uitgaven en ontvangsten) te dekken. Dit zal ook in 2024 weer het geval zijn. Voor 2024 verwachten we een tekort tov van de programmabegroting van € 3,4 mln. Na (positief) beroep op de vangnetuitkering is het verwachte tekort € 3,2 mln.
- We constateren dat de aantallen BUIG (aantal uitkeringen) vanaf ultimo 2022 weer oplopen. We zien daarentegen dat het budget BUIG daalt. Indien deze ‘trend’ doorzet en het macrobudget 2024 niet stijgt, dan zal het tekort op BUIG gaan oplopen. De ontwikkelingen op BUIG zijn echter moeilijk te voorspellen. We zullen in 2024 de ontwikkelingen goed blijven volgen.
- Of we een beroep op de vangnetuitkering (de regeling waarmee tekorten boven een bepaald percentage vergoed worden) in 2024 moeten en kunnen doen is op dit moment niet te bepalen. Het macrobudget 2024 is niet definitief. In de loop van 2024 (najaar), zal op basis van de definitieve realisatie 2023 en het definitieve budget 2024 een inschatting gemaakt kunnen worden of een beroep op de vangnetuitkering noodzakelijk en mogelijk is.

Onze invloed is beperkt

De “knoppen” waar we aan kunnen draaien zijn zeer beperkt

- We hebben als gemeenten weinig/ tot geen invloed op de inkomsten vanuit het verdeelmodel en zijn afhankelijk van het Rijk welke budgetten worden vastgesteld.
- Aan de uitgavenkant zitten ook beperkte invloedsmogelijkheden. Eigen beleid heeft maar een zeer beperkt effect op positieve en negatieve afwijkingen in de begroting. De Participatiewet ligt voor het grootste gedeelte ten grondslag aan het uitvoeringsbeleid en biedt beperkte ruimte om andere keuzes te maken (zie bijlage 6 voor meer inhoudelijke toelichting).

¹ ‘Objectief’ betekent niet dat het correct is, maar wil zoveel zeggen dat het een statistisch model is dat gebruik maakt van ‘objectieve gegevens’ zoals huishoudenssamenstelling, leeftijd en woonsituatie).

Tot slot

We realiseren ons dat bovenstaande een zeer ingewikkelde en technische materie is en zijn zeker bereid om een technische toelichting te geven over de brief als dit gewenst wordt. We zullen de ontwikkelingen m.b.t. de BUIG budgetten blijven volgen en de raad informeren als we significante ontwikkelingen signaleren. We blijven ons onverminderd inzetten op de “uitgaven” kant en de daarbij behorende dienstverlening aan de bijstandspopulatie.

Hoogachtend,

Het college van burgemeester en wethouders van Nijmegen

A.P.W. van de Klift
gemeentesecretaris

H.M.F. Bruls
burgemeester

Bijlagen met nadere toelichting op de brief

Bijlage 1: Vaste rapportagemomenten vanuit het ministerie en de bijbehorende cijfers

Er wordt door het ministerie op drie momenten gerapporteerd over de BUIG budgetten:

1. Een voorlopig budget voor het komende jaar (t+1), dat rond 1 oktober bekend wordt gemaakt
(we hebben 1 oktober j.l. het definitieve budget van 2023 ontvangen en een voorlopig budget 2024. Echter, in januari 2024 hebben we een bijstelling ontvangen van het voorlopig budget 2024);
2. Een 'nader voorlopig budget', deze beschikking is een bijstelling van het voorlopige budget voor het lopende jaar (t); deze ontvangen we in mei
(we ontvangen dus in mei 2024 het nader voorlopig budget 2024)
3. Een definitief budget voor het lopende jaar (t), rond 1 oktober;
(we ontvangen dus het definitieve budget 2024, pas op 1 oktober 2024).

Financiële gevolgen voor gemeente Nijmegen:

- Het definitieve budget voor 2023 is €113,8 miljoen. Dit is ongeveer €1,1 miljoen meer dan het voorlopige budget 2024.
- Het voorlopige budget voor 2024 is € 112,7 miljoen.
- Het voorlopige landelijke macrobudget stijgt in 2024 (+ € 300 miljoen tov 2023) Het budgetaandeel 2024 van Nijmegen in het macrobudget daalt naar 1,67% (2023: 1,76%). Dit is een relatieve daling van 4,9%. Omdat het budgetaandeel wordt afgezet tegen het macrobudget van bijna € 7 miljard, gaat een 'op het oog' kleine procentuele daling om veel geld.

Als we het budgetaandeel van 2023 afzetten tegen het macrobudget 2024, dan gaat Nijmegen er € 5,5 miljoen op achteruit. De daling van het budgetaandeel in 2024 heeft dus een significante negatieve consequentie voor het BUIG budget. In mei (nader voorlopig budget) en oktober (definitief budget), zal het macrobudget BUIG geactualiseerd worden, het gemeentelijke budgetaandeel blijft in het lopende jaar echter ongewijzigd (2024: 1,67%). De gemeenten ontvangen dan ook een nieuwe (bijgestelde) beschikking BUIG.

Bijlage 2: Prognose gemeentelijke uitgaven ten opzichte van de Rijksuitkering BUIG

Het gerealiseerde resultaat op BUIG bedroeg in 2023 - € 2,9 miljoen (nadelig). Dit is het saldo van de lasten (bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies) en de baten (Rijksbijdrage BUIG en ontvangsten vanuit vorderingen (ex) klanten). Het tekort op BUIG zal naar verwachting vanaf 2024 gaan toenemen. Hiervoor hebben we mede gebruik gemaakt van de prognoses die vanuit Inergy Lias Buig zijn opgesteld. Lias Buig hanteert hiervoor de ontwikkelingen van het Rijk op macroniveau en het gemeentelijke budgetaandeel.

Tabel: realisatie/prognose uitgaven BUIG ten opzichte van de Rijksuitkering BUIG 2023 t/m 2027

Bedragen x € 1 mln.	2023	2024	2025	2026	2027
Rijksuitkering BUIG	113,8	112,7	116,6	119,0	121,4
Saldo gemeentelijke uitgaven en ontvangsten	116,7	121,5	125,8	128,3	130,9
Tekort (-) / Overschot (+) voor vangnetuitkering	- 2,9	-8,7	-9,2	-9,4	-9,6
Beroep op vangnetuitkering	0	0,1	0,2	0,2	0,2
Tekort (-) / Overschot (+) na vangnetuitkering	- 2,9	-8,6	-9,0	-9,2	-9,3

Bijlage 3 Prognose uitgaven tov gemeentelijke programmabegroting

Tabel: prognose uitgaven BUIG ten opzichte van de programmabegroting Werk en

Inkomen 2023 t/m 2027

Bedragen x € 1 mln.	2023	2024	2025	2026	2027
Begroot BUIG (saldo L/B)	5,3	5,4	5,4	5,4	5,4
Realisatie/prognose BUIG (saldo L/B)	2,9	8,7	9,2	9,4	9,6
Tekort (-) / Overschot (+) voor vangnetuitkering	2,4	-3,4	-3,9	-4,0	-4,2
Beroep op vangnetuitkering	0	0,1	0,2	0,2	0,2
Tekort (-) / Overschot (+) na vangnetuitkering	2,4	-3,2	-3,6	-3,8	-4,0

Ten opzichte van de gemeentelijke begroting (onderdeel BUIG) zien we dat 2023 nog een positief resultaat oplevert, maar dat we vanaf 2024 een nadeel verwachten. In 2024 verwachten we een nadelig resultaat van € 3,2 miljoen (na positief beroep op vangnetregeling); het verwachte tekort op de begroting loopt in de jaren daarna op tot € 4,0 miljoen in 2027. Zoals in de brief is toegelicht, is het lastig een meerjarenprognose op te stellen.

Bijlage 4: Actualisatie van het verdeelmodel BUIG

Jaarlijks wordt het model door het ministerie van SZW opnieuw geschat en geactualiseerd op basis van zo recent mogelijke data en landelijke maatstaven. Dit is ook in 2023 wederom gebeurd. Inhoudelijk zijn er een aantal maatstaven aangepast, waardoor er flinke herverdeel effecten zijn. Deze zijn niet willekeurig over het land verspreid, maar treffen bepaalde regio's. Deze actualisatie pakt ook negatief uit voor Nijmegen in 2024. Het macrobudget stijgt, maar het aandeel van Nijmegen in dit budget daalt. Historisch gezien hebben we binnen dit dossier te maken met hoge bedragen, grote fluctuaties gedurende het jaar mbt de budgetten en daardoor grote onzekerheden. Daarnaast is het verdeelmodel tot op heden steeds aan veranderingen onderhevig geweest, waardoor de objectieve verdeelsleutel vaak wijzigt. Hier kunnen wij als gemeente niets aan doen dit is het gevolg van een model van het Rijk met deels onverklaarbare resultaten.

Bijlage 5 Historisch overzicht

In onderstaande tabel is een historisch overzicht opgenomen van BUIG in de jaren 2018 tot en met 2023. Hier is een vergelijk gemaakt tussen de definitieve Rijksuitkering BUIG en de netto lasten BUIG (uitkeringen minus ontvangsten).

Tabel: realisatie BUIG ten opzichte van de definitieve Rijksuitkering BUIG 2018 t/m 2023

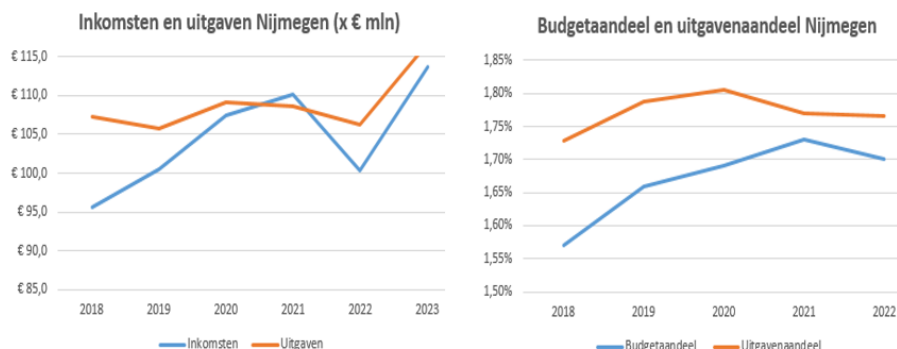
Bedragen x € 1 mln.	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Definitieve Rijksuitkering BUIG	95,6	100,5	107,5	110,1	100,3	113,8
Saldo gemeentelijke uitgaven en ontvangsten	107,3	105,7	109,2	108,6	106,2	116,7
Tekort (-) / Overschot (+) voor vangnetuitkering	-11,7	-5,1	-1,7	1,5	-6,0	-2,9
Beroep op vangnetuitkering	3,5	0	0	0	0	0
Tekort (-) / Overschot (+) na vangnetuitkering	-8,2	-5,1	-1,7	1,5	-6,0	-2,9

Budgetaandeel (%) van het macrobudget	1,57%	1,66%	1,69%	1,73%	1,70%	1,76%
--	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Het budgetaandeel 2024 van Nijmegen in het macrobudget daalt naar 1,67% (was 2023: 1,76%).

Met uitzondering van het jaar 2021 is de gemeente niet uitgekomen met de beschikbaar gestelde Rijksuitkering. Dit betekent dat Nijmegen een zogenaamde 'nadeelgemeente' op BUIG is. Op basis van het beschikbare macrobudget BUIG en het vastgestelde budgetaandeel van de gemeente, ontvangt Nijmegen onvoldoende middelen om de uitgaven te dekken. Hieronder is dit schematisch in twee grafieken weergegeven. De eerste

grafiek is een weergave van de inkomsten en uitgaven van de gemeente Nijmegen in de jaren 2018 t/m 2023. De tweede grafiek is een weergave van het budgetaandeel en het uitgavenaandeel ten opzichte van het macrobudget uitgedrukt in een percentage.

Bijlage 6 toelichting keuzes in uitvoeringsbeleid

We zijn bij de uiteindelijke realisatie van allerlei factoren afhankelijk. Hieronder wordt een aantal aspecten toegelicht waar we op in zetten bij in- en uitstroom.

Opgenomen in nalevingsbeleidheidsplan:

- Inzetten op preventie: omlaag brengen van de instroom door bemiddeling richting arbeid en rechtmatigheidscontroles aan de poort, maar ook preventie van het ontstaan van vorderingen
- Handhaving van verplichtingen: niet alleen de inlichtingenplicht/fraudebestrijding is van belang, het gaat ook om de handhaving van verplichtingen rondom toeleiding naar de arbeidsmarkt. Waarbij we rekening houden met de situatie van de inwoner.

Opgenomen in het regionale beleidskader Arbeidsmarkt:

- Gemiddelde prijs omlaag brengen: bevorderen van deeltijdarbeid, actieve incasso van openstaande vorderingen.
- Intensivering klantencontacten: aandacht schenken leidt ook tot hogere uitstroom.
- Uitstroom bevorderen door een actieve arbeidsmarktbenadering en matching van bijstandsvangers met vacatures. Ook de inzet op werkleertrajecten kan een positief effect hebben.
- Beperken herinstroom door te streven naar duurzame plaatsingen.
- Bevordering werken met loonkostensubsidie: omdat de financieringssysteem voor LKS per 2022 is gewijzigd, biedt dit kansen om meer mensen hierin onder te brengen. De loonkostensubsidie maakt onderdeel uit van BUIG.

We hebben daarnaast te maken met een doelgroep die in toenemende mate moeilijker richting werk en/ of participatie bemiddelbaar is. Van groot belang is om blijvend te investeren in dienstverlening die we inzetten voor de bijstandspopulatie. De raad heeft dit ook onderschreven met het aannemen van het nalevingsbeleidheidsplan en het regionale beleidskader Arbeidsmarkt. Ook de hervorming van de participatiewet (ingang 1-1-2025), met de menselijke maat als uitgangspunt, zal hopelijk meer mogelijkheden gaan bieden